

Motion till riksdagen

1988/89:Sf13

av Lars Werner m.fl. (vpk)

med anledning av prop. 1988/89:69 om utbyggnad av föräldraförsäkringen och förstärkt föräldraledighet

En utbyggd föräldraförsäkring är en viktig grund i en bra familjepolitik. Tillsammans med en lagstadgad rätt till barnomsorg som vpk har föreslagit får både kvinnor och män ökade möjligheter till förvärvsarbete och tid att vara tillsammans med sina barn.

Vpk tillstyrker därför i huvudsak regeringens förslag till den utbyggnad som skall träda i kraft den 1 juli 1989 och den planerade kommande förändringen.

En målsättning, alltsedan föräldraförsäkringens tillkomst, har varit att öka pappornas aktiva deltagande i vården av barnen under de första åren. Föredragande statsrådet anför i propositionen att papporna nu använder sig av föräldraförsäkringen i relativt stor omfattning. Som belägg för detta påstående redovisas att 29 % av fäderna 1987 tog ut föräldraförsäkring under barnens två första år.

Detta är inte alldeles korrekt, riksförsäkringsverket har inga beräkningar längre än t.o.m. 1985. Då tog 30 % av fäderna till barn födda 1983 och 1984 ut i genomsnitt 1,5 månader under barnens första två år. Under barnets första år använde endast 22 % av fäderna föräldraförsäkringen.

Detta innebär att fyra av fem pappor avstod från sin lagstadgade rätt att vara hemma hos barnen under den första tiden. Det finns inget som pekar på att fädernas uttag av ledighet under barnets första levnadsår ökat sedan 1985.

Vpk anser inte att fädernas vårdinsatser för sina små barn är tillfredsställande och utvecklingen kan inte enligt vpk:s uppfattning beskrivas som om fäderna nu använder föräldraförsäkringen i relativt stor omfattning.

Orsakerna till att männen inte använder föräldraförsäkringen är fler. Dels har män och kvinnor inte samma ställning på arbetsmarknaden. Dels fortlever ett traditionellt könsrollstänkande om att kvinnor är bättre lämpade att vårda de små barnen. Undersökningar som gjorts om mäns attityder till föräldraledighet visar att männen i princip tycker att män och kvinnor skall dela på föräldraledigheten, men i det egna fallet finns en rad skäl till att det är lämpligare att kvinnan är hemma. Om man studerar förändringarna som skett under åren i föräldraförsäkringen så framstår det som om männen påverkats positivt genom de ekonomiska förbättringar som gjorts under ledighetstiden. Däremot verkar det inte som om förlängning av föräldraledigheten påverkar männen på samma sätt. Generellt kan sägas att ju längre föräldraledighet som tas direkt efter barnets födelse, desto mindre är andelen män som är föräldralediga. Störst andel föräldralediga fäder finner man i

familjer som tar kortare föräldraledighet direkt efter födseln.

Om föräldraledigheten förlängs utan att särskilt tid avsätts för männen är risken uppenbar att det blir kvinnorna som stannar hemma precis som tidigare. Eftersom mycket pekar på att fördelningen av hemarbetet grundläggs när familjen får barn, är det oerhört viktigt att männen får en chans att redan under första året självständigt ansvara för hem och barn.

Vpk anser därför att det är nödvändigt att viss tid av den förlängda föräldraförsäkringen reserveras för fäderna. Vpk föreslår att en månad av den nu föreslagna förlängningen reserveras för fäderna i de familjer där det finnstvå vårdnadshavare. Därefter bör tiden som kvoterats för fäderna öka så att den uppgår till fyra månader när föräldraförsäkringen är utbyggd till 18 månader.

Om vi avstår från att reservera tid för fäderna i samband med förlängningen av föräldraförsäkringen så blir det mycket svårare att senare rätta till begångna misstag. Kvinnorna kommer då att uppleva det som om tid tas från deras lagstadgade ledighet och skänks till männen.

Kontakt dagar

Kontakt dagar i föräldraförsäkringen skall användas för föräldrarnas besök/medverkan i barnomsorg och skola. I propositionen föreslås att rätten till kontakt dagar utsträcks till att omfatta hela det kalenderår under vilket barnet fyller tolv år. Vpk tillstyrker givetvis den utvidgningen, men det är svårt att förstå motiven bakom åldersbegränsningen fyra till tolv år. Kontakt dagar behövs även för barn under fyra år då de är inskrivna i barnomsorgen. Och det finns också skäl till föräldranärvaro i skolan på högstadiet. Vid vissa tillfällen behövs också fler kontakt dagar än de två per barn och år som nu gällande regler medger. Så är fallet vid inskolning i barnomsorg eller skolans lågstadium.

Vpk föreslår därför att en plan för utbyggnad av kontakt dagarna enligt motionens förslag redovisas för riksdagen.

Tillfällig föräldrapenning

Tillfällig föräldrapenning utges bl.a. vid besök i samhällets förebyggande barnhälsovård. Ett problem, som vpk påpekat under flera år, är att det förekommer olika bedömningar av vad som är samhällets förebyggande barnhälsovård. Av lagtexten framgår det inte klart att de besök som föräldrar med handikappade barn gör i förebyggande/behandlande syfte, berättigar till tillfällig föräldrapenning. Detta bör rättas till. I vissa situationer kan bägge föräldrarna samtidigt få tillfällig föräldrapenning. Det gäller vid läkarbesök när barnet lider av allvarlig sjukdom och när de behöver delta i läkarbesök eller av läkare ordinerad behandling. Men det gäller inte vid övriga habiliterings- och utbildningstillfällen

Att bägge föräldrarna samtidigt kan närvara vid exempelvis behandling och instruktion hos sjukgymnast, logoped och besök på lekotek är viktigt. Det är också nödvändigt att föräldrarna samtidigt kan delta i utbildning som rör barnets funktionsnedsättning. På så sätt kan föräldrarna stödja och hjälpa varandra och får bättre förutsättningar att tillsammans vårda barnet.

Vpk föreslår därför att föräldrapenning vid tillfällig vård av barn skall kunna utgå till båda föräldrarna samtidigt vid habiliteringsförsök och föräldrautbildning för föräldrar till handikappade barn.

Mot. 1988/89
Sf13

Ersättning till gravida kvinnor i slutet av graviditeten

Riksförsäkringsverkets statistik över uttag av sjukpenning, föräldrapenning och havandeskapspenning för de 96 760 kvinnor som fick barn 1987, visar följande:

Av dessa kvinnor har 81 % haft ersättning från den allmänna försäkringen i form av sjukpenning, föräldrapenning eller havandeskapspenning under någon del av de sista 60 dagarna av graviditeten.

Vid en jämförelse med situationen 1981 kan konstateras att andelen kvinnor som uppbär föräldrapenning har minskat från 38 till 13 %. Andelen kvinnor som enbart fått sjukpenning har ökat med 18 procentenheter dvs. från 16 till 34 %. Även andelen kvinnor som har havandeskapspenning i kombination med annan ersättning har ökat betydligt. Enbart havandeskapspenning utgår bara till 1 % av kvinnorna. Statistiken visar att majoriteten av de gravida kvinnorna inte kan eller inte orkar arbeta under sista delen av graviditeten. Det finns också skäl att anta att antalet sjukskrivningar inte motsvarar faktisk sjuklighet bland antalet sjukskrivningar inte motsvarar faktisk sjuklighet bland de gravida. Sjukskrivning blir en nödlösning för att täcka brister i möjligheterna att på annat sätt få vila från arbete. Enligt vpk:s mening bör det övervägas om de möjligheter som finns i dag att avstå från arbete under sista delen av graviditeten är tillräckliga och ändamålsenligt utformade. Regeringen bör därför få i uppdrag att göra en översyn av och analys om orsakerna till att så många kvinnor ej klarar att arbeta under graviditetens senare del, samt lägga förslag som förbättrar möjligheten till ledighet.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen beslutar att en månad av den med tre månader förlängda föräldraförsäkringen kvoterats till den vårdnadshavare som ej använt huvuddelen av tiden i de fall det finns två vårdnadshavare,
2. att riksdagen beslutar att den kvoterade tiden för den vårdnadshavare som ej använt huvuddelen av tiden skall vara fyra månader när föräldraförsäkringen är utbyggd till 18 månader,
3. att riksdagen hos regeringen begär en plan för utbyggnad av kontaktdagarna, enligt motionens förslag,
4. att riksdagen beslutar att de besök som föräldrar till handikappade barn gör i förebyggande/behandlande syfte bedöms som besök i samhällets förebyggande barnhälsovård och berättigar till tillfällig föräldrapenning,
5. att riksdagen beslutar att tillfällig föräldrapenning skall utgå samtidigt till bägge föräldrarna vid habiliteringsbesök och utbildning med anledning av barnets handikapp.

6. att riksdagen hos regeringen begär en utredning om gravida kvinnors behov av ledighet från arbete under de sista 60 dagarna av graviditeten och förslag till åtgärder. Mot. 1988/89 Sf13

Stockholm den 1 februari 1989

Lars Werner (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

Lars-Ove Hagberg (vpk)

Margó Ingvardsson (vpk)

Berith Eriksson (vpk)

Bo Hammar (vpk)

Hans Petersson (vpk)

